nr. 70 / 2 mai 2023
Săptămânal de cultură

FICȚIUNEA optm

ADRIAN FURTUNĂ

iubește literele de spumă, pentru că prima carte pe care a citit-o plutea pe Mediterana. Știu precis, pentru că eu am pus-o acolo.

Zenob

Director de nr. Ciprian Handru

Mănăstirea Bistrița, Festivalul Căldărarilor și Biserica Peri Țigănia

Adrian Furtună

Sunt la birou, cred că e 2018 sau 2019, a venit Răzvan, este tipul de la întreținerea IT, știe despre teza mea de doctorat și e foarte impresionat de mine, atât pe partea care ține de profesionalismul, dar și de cea care ține de identitatea mea. Adică știe că vreau să fac lucrurile într-un mod corect – atât pentru romi, cât și pentru români, dar mai ales pentru istorie. Nu am simțit vreodată că m-ar privi ca pe un „țigan", ba din contră, mă simt liber în prezența lui și putem dialoga de la egal, e unul dintre puținii oameni care mă face să mă simt așa. Probabil că e prea impresionat de munca mea. I-am povestit pe unde am mai fost cu „locurile memoriei", Dezrobiți, Tismana, Govora... în general prin Vâlcea... I-am spus ce am găsit pe teren și nu pare să fie surprins, mai degrabă i se pare o normalitate. Este rudă cu doamna Stroe, de la Financiar. Îmi spune dacă știu de Bistrița, Mănăstirea Bistrița, „acolo țigănia e chiar în poarta mănăstirii!" Poftim? Zic eu în mintea mea. Deja am început să-mi imaginez cum dai din țigănie în curtea mănăstirii. „Și cum au casele?" zic eu, imaginându-mi niște case sărăcăcioase.

„Normale, frumoase", îmi răspunde. Am început mult să îmi doresc să ajung la Bistrița, dar nu aveam bani. El este din zonă, dacă îmi aduc aminte bine din Horezu, sau dintr-un sat chiar din apropiere.

Anul următor, mă sună Bogdan Pălici, prietenul meu și cercetător la Centrul de Cercetare și Formare în domeniul Culturii. Îmi cere să îl ajut cu mașina cu o deplasare la Costești, Bistrița, la Târgul de Costești. Face o cercetare despre consumul cultural în mediul rural, mapează toate căminele culturale. Îi spun că vreau să merg!!! De mult voiam să ajung acolo. Împărțim ziua în două, dimineața e a mea, iar după-amiaza e a lui. Plecăm. E foarte impresionat de Mercedesul meu. Mai înainte am avut un Passat, îl știa și pe ăla. Suntem buni prieteni. Cel puțin eu așa îl consider. E o persoană caldă. Suntem de aceeași vârstă. L-am cunoscut în Ferentari, când lucram la Clubul de Educație Alternativă, o idee de-a lui Valeriu Nicolae. Valeriu începuse să lucreze la un film cu Alex Nanau despre viața copiilor din Ferentari, droguri, prostituție, abandon școlar. Filmul era despre Totonel și surorile lui. Pe Totonel eu îl „găsisem" și îl adusesem la școală. Era mic, sfrijit, brunet și frumos, poate că era fiul pe care încă nu l-am avut. Bogdan e film-maker, îl sprijină pe regizorul Nanau în partea de producție. Așa am aflat că eu și Bogdan suntem din același oraș, Bârlad, și din același cartier, Munteni, ne despart câteva străzi doar. El locuiește lângă grădinița unde îngrijitoare e sora vitregă a bunicului meu, care are părul blond. Asta e mnemonica mea care mă leagă de Bogdan, dacă mă gândesc la mătușa mea și la faptul că mă întâlneam cu ea dimineața în drum spre școală și că știam strada unde se află grădinița unde lucrează ea și că e aceeași stradă cu cea pe care locuiește Bogdan, da, asta mă leagă de el. Dar nu mi-l aduc aminte din copilărie, nu ne-am întâlnit. Nu venea la fotbal, nu mă întâlneam cu el pe stradă astfel încât să îi fi ținut minte fața. Eu învăț la Școala Nr. 3, el învață la Școala Nr. 8. Școala Nr. 3 e în cartier, Școala Nr. 8 e în oraș, la Stadion. El locuiește foarte aproape de Școala Nr. 3, dar merge la 8. Școala 3 e rău-famată, e văzută ca o școală de cartier, poate și din cauza faptului că în acest cartier locuiesc pe la margine mai mulți romi.

[Continuare în versiunea online]

Puloverul cumpărat de pe Str. Drumul Găzarului

Mihaela Stanciu

nimeni n-ar înțelege de ce
e plăcut întunericul din toamnele târzii
cu forfota din jurul caselor locuite
mamă, eu întotdeauna m-am ținut de brațul tău
și gestul meu
nu ți s-a părut deloc incomod
într-o seară ca asta mi-ai cumpărat
puloverul cu carouri mov
și de drag
nu m-am gândit niciodată
că e luat dintr-o dugheană

[Continuare în versiunea online]

Silvia

Delia Hügel

Vagonul e vopsit într-un roșu decolorat de soare pe care inscripția CASSA iese în evidență cu literele îmbârligate, galbene, conturate cu negru. Are roți de cauciuc și e așezat pe niște osii caraghios de înalte, fereastra decupată e atât de sus încât și pentru un bărbat e dificil să vadă ceva în penumbra de dincolo de tejghea.

Fata înaltă stă deoparte, își tot mută geanta grea de pe un umăr pe celălalt. Se uită când la statuia lui Petschovski care pare să tragă un șut către stadionul UTA, când la moțul roșcat al femeii din vagon, când la sandalele galbene cu platformă și tocuri pătrate ale fetei scunde. Un tramvai trece cu zgomot, dar nu reușește să acopere vocea micuței.

— Vrem să vorbim cu Ramy.

Un elefant îi răspunde trâmbițând ascuțit de undeva din spatele cortului.

Cea înaltă vrea să pară că nu are nimic de-a face cu toată povestea, precis e coadă după micuța afurisită. Amândouă sunt în uniforme bleumarin, de liceu.

— Știu unde să îl găsesc, am fost și ieri la el, continuă obrăznicătura sigură pe ea, cu o voce stridentă în liniștea amiezii.

Asta îl are pe dracul în ea, gândește femeia. Are un corp mic și compact, de gimnastă, frumos conturat pe sub uniforma ajustată cu câteva pense și scurtată până deasupra genunchilor. Picioarele cu gambe puternice și glezne subțiri tropăie un pic a nerăbdare pe tocurile foarte înalte. Ar putea veni acrobată la noi, se gândește femeia. Numai că are țâțele cam mari.

— Sau chemați-l aici.

— Că eu altă treabă nu am decât să umblu după voi, răspunde alene.

— Balaura, hai să mergem, intervine cea înaltă.

Femeia îi aruncă o privire în treacăt. E lungă cât o zi de post, uniforma stă pe ea ca aruncată cu furca, e și cam adunată de spate, nu are nimic din semeția și drăgălășenia ăsteia mici.

Trotuarul umbrit de tei e pustiu. De-abia după ce trec de tipografie, cea înaltă ridică ochii și îngheață. Cu un glas pierit îi șoptește Laurei sau doar își confirmă ceea ce ochilor nu le vine să creadă.

— Mama.

Cea mică dispare, se topește, lungana nu își dă seama când a rămas singură, față în față cu femeia care vine dinspre Strungul, amărâtă și cu privirea pierdută, pare că nici nu o vede. Nu știe ce să facă, stă înțepenită în mijlocul trotuarului, până când femeia aproape dă peste ea.

— Servus, mama, zice cu groaza în priviri.

Glasul care îi răspunde e atât de slab, încât o trec fiori.

Femeia o ia de braț și o întoarce din drum. Silvia bănuiește de ce a plecat mama ei mai devreme de la serviciu și se întreabă dacă mama și-a dat seama ce caută ea la ora aceea atât de departe de liceul de pe malul Mureșului. E în clasa a zecea și încă nu a chiulit niciodată. Dar dacă Laura a chemat-o, nu i-a putut rezista. Speră ca printr-un miracol maică-sa să nu facă legătura cu circul pe lângă care tocmai au trecut.

— Cum te simți? îndrăznește cu jumătate de voce.

— Vorbim acasă, îi răspunde mama, și cu toate că vocea îi e tot slabă, Silvia simte tonul de amenințare. Va fi circ.

Speră că nu a văzut-o pe Laura, speră că nu îi va interzice să fie prietene. Laura e cea mai populară fată din clasă, un magnet pentru toate fetele și pentru toți băieții. E o minune că a băgat-o în seamă și azi, când a vrut să chiulească. Niciuna dintre colege nu a îndrăznit să plece cu ea de la matematică, numai Silvia și-a făcut curaj și, îmbătată de poveștile Laurei, a urmat-o.

[Continuare în versiunea online]

Scris și ontologie

Alexandra Olteanu

În *Testamente trădate* și *Arta romanului*, Kundera elaborează o ontologie a romanului, fundamentată pe ideea superiorității artistice a acestei forme literare ce își fixează drept scop explorarea existenței. Romanul apare ca stindard al modernității culturale, în virtutea căreia își acordă libertatea de a delimita fervent de dominația spectrului ideologic. În spatele acestei viziuni a romanului ca amforă a unei explorări intelectuale democratice, pluraliste, ghicim influența eseisticii lui Mario Vargas Llosa, care privește creația romanescă drept o articulare în limbaj artistic și comprehensiv a umanului. Virtuțile eseistice ale scrisului lui Milan Kundera permit cristalizarea acestei viziuni idealiste asupra romanului într-o manieră creativă, liberă și coerent argumentată, care proclamă independența artistică și suveranitatea estetică a speciei romanești în fața constrângerilor ideologice.

Mihai Firică: Memoria este resortul scrierii

Dragă Mihai Firică, ai scris un volum de poeme minunat, *Dragostea cu parfum de migdale amare*, apărut anul trecut la Vinea: care a fost poemul în jurul căruia s-a închegat volumul?

Nu un poem, ci o emoție. De regulă, se spune că poemul care dă și titlul cărții este cel care indică filonul liric. Dar nu este așa aici. Dragostea sublimă, cu teama de a o pierde într-o clipă și durerea celui care vede spulberată iluzia "nemuririi" prin iubire sunt perspectivele din care am scris, invitând cititorul să devină un martor al căutării și al suferinței.

Vorbește-mi despre una dintre experiențele emoționale care se află la baza poemelor: o întâlnire, o lectură, o persoană, o geografie...?
Într-unul spui:
„Am petrecut până în zori sub magnolie,/ la masa pe care agro-poetul își puse picioarele/ spre a fi filosofard și filfizon autentic./ În timp ce recita bont, din gură i se scurse/ un pumn de țărână."
Există o realitate de la care ai pornit, întâmplări istorice?

Poemul "Ghetoul roz" este scris după experiența vizitării fostului lagăr nazist de la Auschwitz. Un frig pătrunzător, cu sângele care îmi înghețase odată cu sufletul în fața vitrinelor cu păr uman și încălțăminte de copii. Nu poți trece prin viață ca un martor mut.

Dar citatul ales de tine este transfigurarea unei întâmplări deloc poetice, o întâlnire de neținut minte, cum s-ar zice. Viața literară provoacă și întâlniri neplăcute, în care unii se dezbracă de haina scriitorului și rămân așa. Personajul chiar există, e viu și dă din gură când ar trebui să tacă...

Memoria este resortul scrierii, ceea ce alimentează fiind acele cioburi de amintiri. Uite, o mărturisire: bunicii din partea tatălui aveau în curte un migdal. Toată copilăria am gustat din fructele dulci-amărui, cu sâmburi gustoși, iar primăvara stăteam ore întregi sub acel pom fascinant pentru mine. Am asociat mereu acel miros al fructelor și al florilor cu primele mele iubiri.

De câte ori vorbesc cu tine la telefon, esti pe drum spre București: ce faci în Capitală? De ce nu te muți aici, dacă tot ai atâta treabă? Ce legături divine ai cu Craiova?

În ultimii ani am avut angajamente diverse care au impus să fiu "pe drumuri". Secretar de stat la Ministerul Culturii, administrator special la CNI Coresi, membru în CA al TVR, plus alte proiecte care nu îmi permit să stau locului, cum s-ar zice. Nu mi-am pus problema să mă stabilesc în București, deoarece simt că încă mai am ceva de făcut pe acasă, la Craiova. Sunt preocupat să fiu eficient, să îmi protejez familia și să văd cât îmi lasă toate acestea timp pentru literatură. Încă rezist. București? Poate că am să vin dacă unii nu vor mai avea loc în Craiova din pricina mea. Caragiale a spus că din Craiova doar se pleacă, nu-i așa? Deocamdată, nu-i dau dreptate.

Recent ai fost ales într-o funcție importantă, de președinte al Uniunii Scriitorilor din România Filiala Craiova. Care a fost cel mai puternic motiv al înscrierii în această cursă? Pe ce scriitori craioveni te bazezi? Care este primul lucru pe care îl vei face din această poziție, de președinte?

Nu aș spune funcție, ci rol. Cei care știu ceva despre mine înțeleg că nu pot sta deoparte. Cred că rolul meu este în primul rând, de a dinamiza activitatea într-o filială care și-a pierdut prestigiul din pricina inactivității, fapt care a generat dezinteresului autorităților locale față de breasla scriitoricească. Păi, cum vine asta, stăm pe marginea șanțului, criticăm și așteptăm să ne bage alții în seamă? Nu este felul meu. Dar nu voi aștepta până la sfârșitul mandatului să văd dacă reușesc sau nu. Am câteva proiecte prin care sper să-i conving pe colegi să se implice. I-am convins să mă aleagă din postura de candidat unic. Ori am fost eu de departe cel mai potrivit, ori m-am aruncat acolo unde alții nu au îndrăznit. Rămâne de văzut care variantă a fost corectă. Primul proiect este și cel mai important."Scriitori la catedră" este o inițiativă de promovare a lecturii în școli chiar de către cei care scriu. Încerc angrenarea câtorva mii de elevi din toate județele Olteniei la acest proiect. Ce spui, nu e o miză pentru care merită să lupt?

Cu ce poet ți-ar plăcea să stai la taifas, într-o cafenea din Craiova și unde?

Nu cu un poet, ci cu un prozator. Cu tine, în Cofetăria Minerva din Craiova. Un spațiu cu decorațiuni maure, în care s-a păstrat parfumul Craiovei de odinioară.

Ai pus gând rău siluetei mele.

Continuare în online

Închisorile comuniste

Doina Ruști

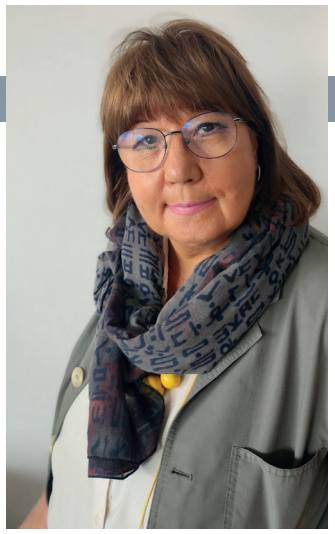

Temă abordată mai întâi în romanul *Cel mai iubit dintre pământeni* de Marin Preda și bogat reprezentată în ultimul deceniu al mileniului nostru, închisorile comuniste fac obiectul mai multor scrieri, aproape toate autobiografice. Unele dintre mărturiile cărturarilor români, dincolo de interesul documentar, prezintă și valoare literară; *Rugați-vă pentru fratele Alexandru* de Constantin Noica, *Minunatele amintiri ale unui ambasador al golanilor* de Alexandru Paleologu, *Fenomenul Pitești* de Virgil Ierunca, *Jurnalul fericirii* de N. Steinhardt, oripilantele scrieri ale lui Paul Goma sunt câteva dintre operele care abordează tema.

Paleologu, Steinhardt și Noica povestesc, din perspective diferite, experiențe comune. Filozoful Constantin Noica primește de la Paris o carte scrisă de E.M. Cioran (*Ispita de a exista*) și le-o împrumută mai multor prieteni. Sub motivul că au citit o carte dușmănoasă, aceștia sunt arestați și condamnați la mulți ani de pușcărie pentru ostilitate față de regimul comunist. Cele trei cărți prezintă trei atitudini diferite față de cumplita experiență. Paleologu, încă de prin 1952, când, în cadrul unui program de distrugere a intelectualității românești, încep să fie arestați prietenii săi, trăiește în clandestinitate și timp de șase ani locuiește pe la prieteni, se internează în spitale, obține un buletin fals și se stabilește la Câmpulung Muscel, unde își avea domiciliul forțat C. Noica. Plictisit de această situație de nesiguranță, se predă, dar nu este arestat decât câțiva ani mai târziu, în 1959. Scriitorul relatează cu umor că la percheziție, au fost ridicate din casa lui, ca probe incriminatorii, scrierile lui Ibrăileanu, Legiunea de Onoare franceză a bunicului său și un rucsac – dovadă a unor posibile excursii dăunătoare regimului. La anchetă, el alege calea adevărului, cu conștiința faptului că lucrurile erau dinainte hotărâte. Atmosfera de teroare și mizerie din închisorile comuniste nu face obiectul relatării lui Paleologu; el încearcă să prezinte perioada de detenție cu umor și ca pe o experiență a vârstei depline (avea 41 de ani când a fost condamnat). În cartea lui Paleologu, amănuntele vieții dure se transfigurează sub impulsul supraviețuirii decente: „Tineta era plasată lângă o fereastră, care dădea spre o curte unde creșteau o mulțime de regina nopții. Duhoarea tinetelor se amesteca, seara, cu parfumul florilor. Nu trebuia decât să procedezi la o subtilă analiză olfactivă pentru a o reține, dintre cele două solicitări senzoriale, doar pe cea plăcută." Noica povestește cu o detașare solemnă; încercând să-și apere prietenii cărora le împrumutase cărți, citește toate numele din agenda personală de adrese, crezând că va fi peste putință să fie arestați toți; își dă seama apoi că actul său înseamnă totuși delațiune. Își acceptă situația cu intenția fermă de a se ruga pentru sufletul călăului; citește cărțile lui Marx și învață rusește, pentru că știe că se află într-o lume în care totul s-a prăbușit. Considerat complice intelectual al lui Noica, N. Steinhardt este și el arestat, dar se hotărăște să nege tot, să nu spună niciun nume, să nu trădeze pe nimeni și, evident, va primi o bătaie ca la carte, cum numește Paleologu, cam cinic, chinurile cumplite prin care trece Steinhardt. *Jurnalul fericirii* este însă, în primul rând, o mărturisire cutremurătoare despre libertate; celula 34 de la Jilava este un fel de tunel întunecat și lung, cu numeroase și puternice elemente de coșmar. E o hrubă, e un canal, e un maț subpământean, rece și profund ostil, e o mină stearpă, e un crater de vulcan stins, e o destul de izbutită imagine de iad decolorat.

[Continuare în versiunea online]

Ten Years Gone

Mihai Bălăceanu

"Then, as it was, then again it will be
And though the course may change sometimes
Rivers always reach the sea"

Bărbatul puse pe pauză cântecul său preferat de la Led Zeppelin, în timp ce șoferul Uberului opri mașina în fața Akropolisului, un restaurant grecesc din orașul natal al bărbatului. Acolo urma să-și revadă foștii colegi de liceu într-o reuniune mai degrabă informală, care marca aniversarea de zece ani de la absolvire.

După ce se adunară toţi laolaltă, sărutându-se, îmbrăţișându-se, zâmbind unii altora (zâmbete reale sau false, asta conta mai puţin, își spuse bărbatul), intrară în restaurant, își ocupară locurile la masa rezervată și comandară mâncare și vin (sau limonadă și apă tonică pentru cei care veniseră cu propriile mașini). Într-un timp relativ scurt, deveni evident că nu toată lumea onorase invitaţia la reuniune. O absenţă notabilă era Gloria, o blondă superbă cu ochi albaștri care se măritase cu un fotbalist celebru și acum trăia pe cai mari la Monaco.

Era amuzant, gândi bărbatul, că toată lumea de la masă (în special femeile) o bârfeau pe Gloria. Cele singure care își dedicaseră viaţa carierei o acuzau de faptul că era o întreţinută și o soţie limitată intelectual cu doi copii și fără nicio personalitate, pe deasupra. Iar cele căsătorite îi reproșau superficialitatea în alegerea unui fotbalist ca soţ (indiferent cât de bogat era, chipurile) spunând că nu va mai dura mult până la divorţ, asta însemnând că progeniturile ar fi urmat să trăiască într-un climat constant de anxietate și frică – frica de a nu fi acceptate și iubite.

Într-un final, sosi comanda, punând pe stand-by bârfele neîncetate. Platouri extravagante, ca de restaurante cu trei stele Michelin, umplute cu salate și dressinguri și sosuri pe care un om normal nu ar fi știut cum să le pronunţe corect. Printre tot acel *glamour* comestibil ieșea în evidenţă un singur fel de mâncare – o farfurie cu friptură de porc și piure de cartofi.

— Sunt un om simplu, glumi bărbatul. Viaţa e prea complicată ca s-o complici și mai tare cu lucruri care sunt greu de pronunţat și greu de mâncat.

În timp ce mâncau și vorbeau, vorbeau și mâncau, el realiză că esenţa conversaţiei putea fi redusă la un singur cuvânt atotcuprinzător: vanitate. Vanitatea de a avea un job respectabil și bine plătit, vanitatea de a crește un copil, vanitatea de a deţine o mașină mișto și o casă sau un apartament și mai mișto, vanitatea de a dobândi bani, putere, faimă, cu alte cuvinte, vanitatea de a fi Cineva, care era vanitatea tuturor vanităţilor, unica vanitate care să le conducă pe toate celelalte – un statut social purtat precum o coroană de aur încrustată cu diamante și rubine.

Continuare în online

Nostalgia copilăriei

Marius Enache

„Cartea Blestemelor", scrisă de Andrei Ruse, poartă titlul unui tratat academic de vrăjitorie și magie, cu ajutorul căruia profesorii predau la Hogwarts sau într-o mlaștină sinistră.

Nu e o modalitate incorectă de interpretare, deoarece acest rod al unui proces de minerit în domeniul folclorului românesc ne satisface nevoia de un „The Witcher" al lui Andrzej Sapkowski, cu origini familiare.

Scris arhaic, tot felul de lighioane de care am mai auzit și de care n-am mai auzit (excelent, ne sporește creativitatea!) și o poveste fantastică, ce te face să-ți pui întrebări la care vei avea parte de un răspuns chiar mai curând decât ai crede.

Ruse a trezit în mine (și sunt sigur că și în toți cei care au citit cartea și abia așteaptă următoarele două părți) nostalgia copilăriei, unde poveștile auzite de la cei bătrâni îmi ridicau părul pe spate și mă făceau tot mai dornic de a cunoaște și mai multe povești poporiste – strigoi, fantome, scaraoschi preschimbat într-un iepure pe la ora două dimineața după o noapte furtunoasă la discoteca satului, iele și multe dihănii cu care eram pregătit să mă războiesc (de la depărtare și, de preferat, să nu-mi apară în vise).

Ce mi-a luminat sufletul foarte mult este și încrucișarea cu povestea culeasă de Petre Ispirescu, anume „Tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte". Practic, „Cartea Blestemelor" umple doi șoșoni cu o singură farfuriuță cu magiun – îți aduce aminte de opera menționată mai sus (sau, mai bine, îți stârnește interesul și te face să o studiezi) și îți oferă noi informații de care nu știai că ai nevoie.

Bucuria pe care mi-a adus-o cartea asta, în lumea literaturii române contemporane, e unică, și nu știu dacă am s-o mai simt curând. Din punctul meu de vedere, cantitatea enormă de muncă depusă în scrierea acestui text luminează mintea pasionaților, aducându-le pe masă și mai multe informații cu care nu te intersectezi nici măcar la un curs de mitologie sau etnografie.

Un fapt e clar. Cărțile noastre contemporane au un potențial imens. În același timp, scriitorii dând dovadă de un spirit de creație exponențial, îmbinat cu o ambiție unică ce are cernută peste ea cenușa nopților nedormite, a muncii „peste program" și a dorinței de reușită.

(Re)vedere cu olteni

Sorin Iagăru-Dina

Am avut de multe ori sentimentul că literatura poate salva o lume. Nu lumea – e prea patetic spus și prea idealist. Dar o lume – da. Un oraș, de pildă. O comunitate dornică să își cristalizeze, în acord cu tradiția și identitatea ei culturală, o voce, o prezență, devenind mai relevantă la nivel național. De câțiva ani, „calea regală" pentru mai multe orașe românești a fost reabilitarea monumentelor istorice și redescoperirea sistematică a reprezentărilor mai vechi și mai noi pe care geografia lor le-a primit în literatură.

Viziunea scriitorilor este mult mai durabilă și mai plină de acoperire „în teren" decât am putea crede. Prinzând esențele, ceea ce e specific unei geografii, unei comunități, acest profil regional sau local pe care îl construiesc devine anistoric, relevanța lui se permanentizează.

La TVR Craiova s-a reluat de câteva luni, cu ediții noi, o emisiune tare simpatică: *Vedere cu olteni.* Pe realizatorul ei, Doru Ciolacu, îl știam de la „Prim-Plan Obiectiv", producție din care a înțeles să facă nu doar o emisiune de informare și actualitate, ci și să focalizeze „obiectivul" pe viața literară craioveană și românească în general.

Formatul *Vederii cu olteni* este reportajul. Ce se întâmplă de fapt acolo? În postura de reporter pe ulițele satelor oltenești, Doru Ciolacu intervievează localnicii propunându-le un subiect la care să se raporteze, o temă de discuție. De cele mai multe ori, e vorba despre fenomene supranaturale, proverbe, situații de viață, forme de relief aparte sau nume de localități bizare, a căror etimologie rămâne de cele mai multe ori nelămurită.

Abordarea lui Doru Ciolacu mi s-a părut meritorie și diferită față de a altor programe similare prin exigența pe care și-a impus-o, aceea de a oferi telespectatorilor nu atât o colecție de legende locale, mostre de etos popular, nici o imagine a satului oltenesc încărcat de artificialul și convenționalul reprezentărilor idilizante, cât specificitatea unui mod de gândire, portretul spiritual al unei regiuni, felul în care perspectiva localnicilor asupra unor subiecte funcționează ca o autodefinire oblică și, în sens mai larg, ca o marcă identitară, atât individual, cât și colectiv.

Viziunea reportajelor este laică, fenomenele ezoterice, magice sunt privite cu o anumită detașare, dobândind prin relatările localnicilor un aer caricatural, burlesc, nastratinesc. Acest domeniu al spiritelor rele, al ielelor care pocesc, al „farmecelor cu goanga" și al altor agenți ai maleficului apare profund umanizat și chiar comic. Duhurile se îndeletnicesc cu treburile casnice, spală vasele, se ascund în pod. Reprezentarea necunoscutului prin ceea ce ne este familiar, transplantarea transcendenței în universul domestic al ogrăzii este o constantă a gândirii populare și, în fond, a gândirii umane, așa cum ne învață imagologii. Dar cu acești țărani năstrușnici din Oltenia se întâmplă ceva și mai spectaculos. Fantasticul nu e doar îmblânzit, umanizat, proiectat în cotidianul relațiilor sociale, ci și asimilat unei lumi ca nelumea, imperfect întocmite și tocmai de aceea fermecătoare.

Ritmul *Vederii cu olteni* e al locului, vine din jovialitatea, detașarea și prudența lor sănătoasă, din orgoliul nostim de inventatori, de artiști, din relatările năstrușnice ale unor epifanii mai mult sau mai puțin eșuate, din curiozitățile etimologice și geografice în jurul cărora se țes legende, se fantazează, se improvizează. Dar improvizația înseamnă și creație.

[Continuare în versiunea online]

Altul

Andra Samson

Suda țigările. Cu privirea înfiptă în dalele de beton din fața intrării la urgențe, număra în gând. Minute, secunde. Habar n-avea ce număra. Mai trase un fum, intră și căută să se așeze undeva.

— Vin imediat, se auzi o voce răsfrântă.

Își trase instinctiv piciorul din calea asistentei care trecea val-vârtej. Pe holul strâmt cu trei scaune de plastic puse pe o șină, ca în autobuz, abia puteai trece.

— Acum, acum. Vin imediat...

O mai auzi încă o dată în timp ce se întorcea și intra în alt cabinet. Începea să-l irite fâțâiala asta pe care o găsea inutilă. Mai bine tăcea și venea când avea ceva de spus. Cum naiba se joacă ăștia, băi frate, cu nervii oamenilor? Dar ce, parcă au ei timp să se gândească la amărâții care-și atârnă ochii în gol, așteptând vești. Dar ceva serios, nu... Așteptăm să se stabilizeze... încă nu știm precis cum vor evolua lucrurile... împopoțoneli de cuvinte care spun același lucru, că e nasol. Că ăla odată intrat aici pe targă n-are șanse decât cu prelungiri de la Doamne-Doamne...

— Nu, nu se poate acum. Revin în două secunde...

Ca și cum ar fi întrebat-o cineva ceva. Își mușcă limba. Apoi, își opri ochii în mozaicul stupid al pardoselii. Cui naiba îi trecuse prin cap să facă hexagoane turcoaz pe holul de la triaj? Dar ce e aici? Vacanță la balneo?

Se enervă și ieși iar. Își pipăi buzunarul. Pachetul de țigări era gol. Un tip cu o cască de motociclist se sprijinea de perete. Îi întinse o țigară. Clipi în semn de mulțumire și și-o aprinse. O vedea pe asistentă prin geam în aceeași pendulare inutilă.

— Domnule Drăguș? Domnule Drăguș? strigă deodată asistenta prin ușile care culisau într-una.

— Domnul Dumitru Drăguș?

Ce tâmpit îi suna numele lui strigat de cineva așa. Cine naiba era ăsta? Azvârli mucul de țigară și intră în urma ei.

— Dumneavoastră ați venit mai devreme, nu? Cu doamna în vârstă, nu? Cu doamna Drăguș.

Luat așa repede, amuți. Ochii mari doar ce îi indicau asistentei că omul auzea ce îl întreba.

— Sunteți bine, domnule Drăguș? se apropie lungindu-și gâtul către el, doar l-o înțelege mai clar.

— Da, da... Îmi cer scuze...

— Bun, să știți că doamna Drăguș e stabilă acum, dar nu știm cum evoluează starea dumneaei. Mai trebuie să așteptăm. Când vine domnul doctor o să...

Îi vâjâia capul. Iar cu vorbele astea care nu spun nimic.

— Cel mai bine ar fi să vă duceți acasă, să vă odihniți. Primele douăzeci și patru de ore sunt critice.

Parcă avea nisip între dinți. Scrâșni *primele două...ze...ci...și... patru...*

— ...dar dacă e ceva, vă sunăm. Uitați aici numărul meu. Eu voi fi de gardă în noaptea asta.

— Dar nu pot s-o văd totuși?

Când rosti cuvintele nu se recunoscu. Părea că altcineva vorbise și se uită instinctiv în jurul lui. Asistenta păru derutată o clipă.

— N-ar fi tocmai bine. Oricum e sedată.

Ezită, apoi după un moment de negociere pe mutește, femeia încuviință. Porni automat după ea, făcându-și loc pe culoarul îngust printre ceilalți oameni suspendați între felul cum arătau viețile lor dinainte să ajungă aici și un mâine în care toți își îndesau speranțele, dar despre care toți le spuneau că *nu știu cum vor evolua lucrurile...*

— Câteva minute doar, vă rog, îi zise asistenta în timp ce deschidea ușa salonului și clipi complice.

Cu totul erau probabil trei sau patru pași până la muchia patului, dar lui Dumitru îi păru o lume. În timp ce înainta, își dădea seama că privește oriunde, numai către mama lui nu. Îl rupea în două gândul că zace în neputință, într-un pat de spital, darămite să o și vadă.

[Continuare în versiunea online]

Întoarcerea acasă

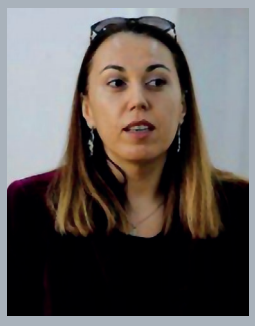

Cristina Bogdan

Am revenit de curând dintr-un stagiu de predare în Azerbaidjan, țară în care nu se aud bătăi de toacă sau chemări de clopot, doar voci tânguitoare de muezin, străpungând cerul precum minaretele din care își psalmodiază invitația la rugăciune. Și acolo, printre musulmani, am citit un eseu al unui scriitor evreu, David Grossman, „Mierea leului" (Nemira, 2023), construit în jurul uimitoarei figuri vetero-testamentare a lui Samson. Mi l-am amintit pe erou zugrăvit în frescele exterioare ale bisericilor argeșene sau vâlcene, despicând gura leului – după cum ne avertizează și inscripțiile însoțitoare – cu mâinile goale. Urmărind peripețiile acestui personaj, mereu singur printre străini, neînțeles și trădat în fel și chip, am simțit acut nevoia de a mă întoarce acasă. Nu doar într-un acasă geografic, ci, mai ales, într-unul sufletesc.

La comori ascunse

Rîmboacă Bianca

La răscrucea de drumuri dintre două sate se zicea că se află ascunse comori ce nu se regăseau nici în cele mai îndrăznețe vise. Mulți au încercat să le dezgroape, dar nu au fost găsite vreodată, deși se știa cu precizie unde se aflau, întrucât la miazănoapte ieșeau din pământ flăcări albastre acolo unde zăceau comorile. Preoții satelor avertizau oamenii să ignore aceste ispite, căci nu puteau fi decât munca necuratului. Iară după multele întâmplări legate de această răscruce, aveau și de ce să creadă că diavolul se afla în spatele lor.

Plecară în după-amiaza de sfântul Andrei patru bărbați spre satul vecin pentru a face rost de cele necesare. După ce și-au pus cumpărăturile în ordine, s-au oprit la crâșmă pentru un păhărel de rachiu. În veselia lor nu și-au dat seama de cât de repede trecu timpul, căci atunci când se întoarseră la căruță soarele deja făcuse loc lunii. Porniră așadar grăbiți acasă.

Stelele vegheau asupra satelor, în timp ce locuitorii puneau usturoi la geamuri și uși pentru a-și apăra casele de strigoii ce aveau să se trezească în acea noapte. Cei patru bărbați însă nu se gândeau la pericolele nopții Sfântului Andrei. Ba chiar începuseră să vorbească despre comorile ascunse la răscrucea din izlaz.

Cel cu mustața neagră și stufoasă zise, aranjându-și pălăria pe cap:

— Ia uitați băieți, ne apropiem de locul unde poți face pact cu cel rău.

Restul râseră, dar nu au fost cuvintele într-un ceas bun, căci au simțit un nod în gât când, în vârful dealului din față, văzură o fată cu părul lung până în pământ, îmbrăcată într-o rochie albă, dansând. O priveau cu ochii bulbucați și fără puterea de a mai spune ceva, dar ea dispăru cum au clipit. O liniște apăsătoare se lăsă în căruță. De nu era tropotul neschimbat al cailor, cu siguranță și-ar fi putut auzi inimile bătând în grabă.

Ajunși la întretăierea drumurilor, o pisică neagră începu să miaune insistent. Avea blana lucioasă, iar ochii verzi îi sticleau înfometați. Cel mai tânăr dintre bărbați opri căruța, spre surprinderea prietenilor săi, și se îndreptă spre pisica ce părea să îl aștepte.

— După fata din deal îți arde de pisici? întrebă unul din ei, scăpându-i vocea.

— Soră-mea plângea de dorul unei pisici, asta e perfectă.

— Vezi-ți de treabă, nene! Asta e trimisă de Aghiuță.

— Nu se poate, uite cât de frumoasă e!

Dar când se aplecă să o atingă, aceasta fugi în spatele lui atât de repede, încât păru că apăruse acolo ca prin magie. Mieună. Flăcăul încercă din nou să o atingă, dar îi scăpă printre degete, miraculos, încă o dată. Caii se agitară când au auzit răcnetul bărbaților. Pisica era în căruță.

— Nu ți-am zis că nu-i a bună? Asta ne trebuie când facem treabă în zi sfântă!

— Faceți-vă cruce, băieți, sigur o să dispară.

Brațele parcă nu voiau să asculte comanda. Oricât au încercat, simțeau o silă inexplicabilă și nu reușeau să-și facă semnul crucii. Cel tânăr își aminti cum preotul a menționat într-una din predicile sale că o cruce făcută cu limba pe cerul gurii este la fel de puternică ca una făcută cu mâna. Zis și făcut. Pisica neagră nu mai era.

[Continuare în versiunea online]

Flăcăul muncitor și prințesa leneșă

Tradusă din persana de Mihai Cernătescu

A fost odată ca niciodată. A fost o femeie care avea un singur fiu. Într-o zi, mama i-a spus feciorului: Copile dragă, ce-ai zice dacă am tăia unul dintre boii noștri, am coace pâine și am chema la ospăț pe toată lumea din satul nostru? Vine primăvara. Dumnezeu este mare și o să ne dea un alt bou. La iarnă o să fim noi oaspeți la unul și la altul dintre săteni.

Feciorul i-a răspuns: Eu nu am nimic de zis, dar dacă în primăvară Dumnezeu nu ne dă un alt bou în loc, să știi că o să te pun pe tine în jug la muncă.

Mama i-a răspuns: De acord...

Atunci au tăiat unul dintre cei doi boi pe care îi aveau și au făcut un mare ospăț la care au chemat toți oamenii din sat. Au mâncat toți cât au putut până s-au săturat, iar la plecare le-au spus: Să vă dea Dumnezeu mai mult!

Au trecut trei, patru zile. Vedeau că nu îi invită nimeni la masă. A venit și primăvara și Dumnezeu nu le-a trimis boul dorit. Într-un final, feciorul și-a luat mama și a pus-o în jug alături de celălalt bou.

Au trecut trei, patru zile și au văzut cum vin spre ei doi bărbați. Când s-au apropiat, unul dintre ei le-a spus așa: Măi băiete, ce faci aici? Cum ai pus sărmana femeie la jug în locul boului?

Feciorul i-a răspuns: Dar tu cine ești de mă întrebi pe mine ce fac și cum fac?

Bărbatul i-a spus: Eu sunt padișahul, iar acesta este vizirul meu. În turma mea de vite am un taur tare neascultător. Dă-i drumul femeii, mergi și ia taurul și pune-l în jug în locul ei.

Tânărul s-a bucurat și a plecat direct la văcarul padișahului căruia i-a cerut să-i dea acel taur, căci însuși padișahul a poruncit astfel.

Văcarul i-a spus atunci: Măi băiete, vezi-ți de treaba ta! Taurul acela nu e ce crezi tu. Te nenorocește.

Feciorul a continuat: Acum nu mai e treaba și grija ta. Arată-mi taurul cu pricina.

Văcarul i-a descris taurul și l-a trimis să-l caute. Feciorul a intrat în cireadă și l-a găsit, dar când a vrut să pună mâna pe el, taurul a și dat să-l împungă. Repede, feciorul l-a prins bine de coarne și l-a îngenunchiat. Apoi l-a luat și la pus la jug lângă celălalt bou.

În ziua următoare, padișahul iarăși a trecut pe acolo. A văzut cum tânărul a îmblânzit taurul și cum acesta trage acum cuminte la jug. Atunci padișahul i-a spus: Mâine vino la palat și-ți voi da o măsură* de grâu de sămânță.

* O măsură, cantitate care umple cele două buzunare ale samarului.

A doua zi, când flăcăul a mers la palat cu samarul pe umăr, oștenii de pază nu l-au lăsat să intre. Tânărul nu s-a lăsat dus, iar cearta iscată astfel a ajuns la urechile padișahului, care l-a chemat înăuntru.

Padișahul avea o fată foarte frumoasă, dar tare leneșă. A înghesuit-o într-un sac și i-a dat sacul feciorului. Apoi l-a trimis la treburile lui. Feciorul a dus sacul acasă, iar când l-a desfăcut, a văzut că înăuntru este fata padișahului. Și-a chemat repede mama și i-a spus: Mamă, vino repede și uită-te! În loc de grâu, padișahul mi-a dat fata lui.

(Poveste culeasă de Samad Behranghi. Tradusă din limba persană de Mihai Cernătescu)

[Continuare în versiunea online]

Pantofii cu baretă

Narcis Amariei

— Da, eu sunt. Cine? Vorbiți un pic mai tare că nu vă aud. Tu ești, Sică? Vecine, închide că pe mine mă caută! Cum? Nu vorbeam cu tine, era cuplajul. Ce zici? Când? Vai de mine! Bine, îi anunț, sigur. Dumnezeu să-l ierte! Femeia puse telefonul în furcă și rămase câteva clipe cu privirea-n gol.

— Cine era, mami?

— Unchi-tu, Sică. A murit nea Ilie. O să mergem la înmormântare. Doamne, n-am nimic negru de îmbrăcat.

— Nici eu n-am pantofi negri.

— Îi ai pe ăia cu baretă, de la Consignația.

— Mă strâng și oricum nu i-am purtat niciodată, că râd copiii de mine. Îmi zic că-s de fată.

— Sunt invidioși. Habar n-au ce pantofi sunt ăștia. Piele naturală. Made in Italy. Mergi cu ei. Să-mi aduci aminte să luăm din drum niște flori și lumânări.

— Dar mă strâng. Uite așa îmi țin degetele...

— Ei, o oră-două, n-o fi foc. După aia, te descalți.

Când ieșiră din scara blocului, vecinul de la doi, cu capul scos pe geamul de la bucătărie, le zise:

— Condoleanțe, Dumnezeu să-l ierte!

Maică-sa dădu din cap și zise, încet, către băiat:

— Al naibii dobitoc, stă și ascultă ce vorbim.

Curtea îngustă devenise neîncăpătoare, iar toți oamenii erau îmbrăcați în haine negre și păreau foarte serioși.

— Vai, ce mare te-ai făcut! Câți ani ai? Ptiu, să nu te deoache mamaia! Vai, da' ce semeni cu tactu! Urmă o pupătură care îi lăsă pe obraz o dâră umedă de salivă. Se șterse pe ascuns cu dosul palmei, dar bătrâna îl văzu și-l dojeni:

— Te ștergi, nu? Ți-e scârbă? Ei las' că nu te-am omorât!

Rude îndepărtate, oameni pe care nu îi văzuse niciodată, intrau în casă, se închinau, aprindeau o lumânare și spuneau *Dumnezeu să-l ierte!* Apoi se apropiau de sicriu. Unii îi sărutau fruntea, alții doar îl priveau, se închinau și ieșeau grăbiți. Deasupra ușii era agățată o pânză neagră, iar sprijinită de toc, o cruce care mirosea a lac și pe care era scris: Tănase Ilie – născut 08.05.1898, decedat 12.09.1978.

Nea Ilie era îmbrăcat frumos, în costum, dar fața lui avea o culoare galbenă, iar o sfoară îi ținea strâns maxilarul. În jur mirosea a tămâie, flori și lumânări. Oamenii nu îi mai spuneau nea Ilie, acum toți îi spuneau Răposatul.

— Mamă, mă strâng pantofii! Când mergem acasă?

— Ai început? Uite, hai să-i spui sărut-mâna lui tanti Flori, că nu te-a mai văzut de când erai la grădiniță.

— Sărut-mâna!

— Să crești mare!

Tanti Flori era fata lui nea Ilie. Îmbrăcată în negru, plânsă și cu părul strâns, părea mai bătrână de cum și-o amintea. Băiatul se bucură, însă, când o văzu, căci bănuia că venise și fata ei, Nina. Toți îi ziceau Nina Nebuna, fiindcă se purta și vorbea ciudat. Odată, fugise de acasă și se întorsese după trei zile. Nimeni nu știa pe unde umblase. Dar el o plăcea. Verile, când se întâlneau la nea Ilie, mâncau cartofi copți în spatele curții și spuneau povești cu strigoi.

* * *

Nu o mai văzuse demult. Maică-sa îi spusese că se făcuse o adevărată domnișoară.

Ieși din casă șchiopătând. Se înserase și răcoarea de afară îl înviioră. Nina stătea pe prispă și privea cerul.

— Hei, ce mai faci?

— Bine, am venit și noi la nea Ilie, zise băiatul.

Aproape că nu o mai recunoscu. Crescuse. Era înaltă și purta fustă și ciorapi de nailon.

— Auzi, nu vrei tu să te duci în casa mare, că mi-am uitat bentița acolo și nu mai vreau să intru. Cred că am lăsat-o pe sobă.

Băiatul dădu din cap și plecă în fugă, dar se opri brusc, săgetat de durerea din picioare.

Ce m-a învățat psihologia

Jussi Valtonen

Foto: Laura Malmivaara
Uniarts Helsinki

Aș vota în principal pentru o anecdotă despre B. F. Skinner, unul dintre cei mai influenți și renumiți psihologi din anii '40–'50. A fost profesor de psihologie la Universitatea Harvard și unul dintre cei mai de seamă specialiști în comportamentism ai tuturor timpurilor. Unii spun că opera întregii vieți a lui Skinner și întregul domeniu al behaviorismului au fost distruse de o singură lucrare – o recenzie aspră scrisă de Noam Chomsky, pe atunci tânăr lingvist, despre cartea lui Skinner, „Verbal Behavior". (Nu este în întregime adevărat faptul că întreaga paradigmă de cercetare a fost pe deplin desființată din cauza acelei lucrări, însă recenzia lui Chomsky, în care a expus motivele pentru care comportamentismul probabil nu va funcționa niciodată, a devenit mai faimoasă decât cartea lui Skinner și una dintre lucrările de bază în domeniul științei cognitive.). Skinner a fost rugat, de două ori cred, să citească recenzia lui Chomsky, dar a refuzat. A spus că știe că Chomsky nu i-a înțeles ideile, așa că nu are nici cel mai mic interes să-i citească lucrarea. Era posibil cel mai important și cel mai renumit răspuns la munca de-o viață a lui Skinner și el nici nu s-a obosit să afle ce spunea. Uneori mi se pare că asemenea cazuri dezvăluie mai precis cine suntem din punct de vedere psihologic decât multe dintre experimentele psihologice atent concepute pe care le realizăm.

De partea mai optimistă a răspunsului, aș alege probabil „funcția de interpretare a creierului stâng". Studiile realizate de Michael Gazzaniga și colegii săi pe pacienții cu „creier divizat" – pacienți ale căror conexiuni neuronale între emisfera stângă și cea dreapta a creierului au fost distruse – sugerează că există un subsistem cognitiv în emisfera stângă a creierului uman, specializat în crearea de povești care explică evenimente sau situații neașteptate, pe care nu le înțelegem. Dacă Gazzaniga și colegii săi au dreptate, există o parte specializată a minții noastre, ascunsă undeva în emisfera stângă, aparent aflată acolo pentru a genera povești care, în esență, încearcă să facă viața mai ușor de înțeles. Filosofii, savanții în literatură și romancierii ne spun, desigur, de multă vreme încoace, că oamenii creează povești deoarece acesta este modul în care (încercăm să) ne înțelegem viața. Constatările lui Gazzaniga în urma studiilor legate de pacienții cu afecțiuni ale creierului confirmă în mod extraordinar acele convingeri.

Insurgență și literatură

Ioana Hodor

Indiferent de perioadă, cert este că *Lupul de stepă* a trezit reacții contradictorii de-a lungul timpului. Dintre acestea, cele mai radicale au provenit de la două grupuri de tineri complet opuse din toate punctele de vedere, cel al naziștilor *underground* și, de peste ocean, cel al *hipioților*. Așa cum observă Webster Schott în articolul său, *A German Guru Makes the U.S. Scene Again*, din revista LIFE, tinerii naziști considerau romanul lui Hesse „o romanță a haosului cu un erou schizofrenic «prins între două epoci»". De cealaltă parte a oceanului, însă, se conturează o imagine a autorului german și a operelor sale ce depășește cu mult așteptările oricărui scriitor.

Un grup de tineri non-conformiști, revoltați împotriva culturii de masă și a valorilor pe care aceasta le promovează, găsesc într-un alt roman al lui Hesse, *Siddhartha*, o ilustrare a alternativei la religia iudeo-creștină, care încetase să mai funcționeze pentru ei de ceva timp. Acești tineri rebeli ai anilor '50 sunt cunoscuți ca *generația Beat*, precursorii și, în multe privințe, „părinții" hipioților care și-au făcut apariția odată cu începutul anilor '60. În cadrul comunității lor se petrece unul dintre cele mai interesante fenomene de receptare literară, care merge atât de departe în interpretarea subiectivă încât transformă un simplu roman într-un adevărat obiect de cult, prezent în toate gențile, pe toate mesele și în toate discuțiile hipioților. Sub lentilele magice, încețoșate de alcool și de droguri, Hermann Hesse capătă în ochii hipioților o aură de guru spiritual și de „Mare Preot" al unui cult în formare, lucru ce depășește cu mult orice intenție pe care autorul o avusese în scrierea romanului său. Cu toate că cititorul s-ar putea învârti la nesfârșit în jurul întrebării care plutește în aer, de evitat nu o va putea evita la nesfârșit. Curiozitatea crește pe măsură ce piesele puzzle-ului încep să se contureze, aducându-l mai aproape de miezul problemei – oare ce anume din contextul și valorile hipioților i-au determinat să ajungă cu intepretarea literară *până aici?*

Un răspuns simplu ar fi *timpurile*. Însă răspunsurile simple n-ar face cinste nici romanului, nici complexității ce înconjoară acest fenomen, așa că *timpurilor* li se adaugă moștenirea unor valori de la predecesorii *beatnici*, un context istoric, politic și social nu foarte prietenos și, mai presus de toate, o nevoie a hipioților de a se defini în răspăr cu tot ceea ce identifică ei ca fiind valorile culturii de masă. De la beatnici moștenesc înclinația spre misticism, interesul pentru religiile orientale și nevoia pronunțată de individualism, pe care societatea le-o refuză. Crescuți cu frica izbucnirii în orice moment a unui război nuclear și cu traumele a trei războaie grele în spate, unele încă în desfășurare – cel de-al Doilea Război Mondial, Războiul din Vietnam și Războiul Rece – tinerii americani înțeleg să facă față tensiunii ce crește în ei prin revoltă. Așa că se revoltă împotriva tuturor lucrurilor care le-au făcut rău: violențele, militarismul, rasismul, corporațiile, cultura de consum în creștere și conformismul, fie el politic, artistic sau literar.

Revista aparține
Asociației Creatorilor de Ficțiune
(ACF)

https://asociatia-creatorilor-de-fictiune.ro

Bulevardul Bălcescu,
nr. 7, ap. 3
București.

Producție: editura LITERA
Distribuție: Librariile Cărturești

© Ficțiunea OPTm

REDACȚIA

Editor-șef: Cristina BOGDAN.

REDACTORI:

Cătălin D. CONSTANTIN,
Doina RUȘTI,
Radu ALDULESCU,
Ileana MARIN,
Emanuela ILIE,
Catrinel POPA,
Enrique NOGUERAS,
Roberto MERLO,
Sebastián TEILLIER,
Adriana TITIENI IRIMESCU,
Ciprian HANDRU,
Bianca ZBARCEA,
Codruț RADU.

Foto copertă: Victor OANCEA
Grafică și editare copertă:
Alexandra Elena UNGUREANU

https://fictiunea.ro
e-mail: contact@fictiunea.ro

PREȚ: 8 lei

ISSN 2821 – 7985
ISSN-L 2821 – 7985